

Asia: VN/20263/2025

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus opiskelijaksi ottamisen perusteista lukiokoulutuksessa annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen 6 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

1 OAJ:n lausunto esitetystä säädösmuutoksesta

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ kiittää mahdollisuudesta lausua lukiokoulutuksen opiskelijaksi ottamisesta annetun asetuksen muutosta koskevassa asiassa.

OAJ pitää esitettyä asetusmuutosta kannatettavana. Muutoksen myötä perus-opetuksen päättöarvioinnin oppilaat ovat nykytilaa yhdenvertaisemmassa asemassa hakiessaan yhteishaussa lukiokoulutukseen. Muutos poistaa pitkään jatkuneen hakijoiden keskiarvoon eriarvostavasti vaikuttaneen säädöstilan. Asetusmuutoksen myötä lukiokoulutukseen hakeutuvien arvosanat indikoivat hakijoiden tosiasiallista osaamista suhteessa perusopetuksen oppimäärän tavoitteisiin.

OAJ lausui opiskelijan ottamiseksi ottamisen perusteita koskevista säädösmuutoksista elokuussa 2021 seuraavasti (OAJ:n lausunto OKM lausuntopyyntöön diaari-numero VN/20263/2025, 25.8.2021): ”Esityksen (2021) mukaan yhteishaussa matematiikan ja äidinkielen yksilöllistetyt oppimäärät opiskelleet opiskelijat otettaisi opiskelijaksi harkintaan perustuvan valinnan kautta yhteisvalinnan asemesta. OAJ pitää ehdotettua menettelyä riittämättömänä ratkaisuna opiskelijavalintaa koskevaan arvosanojen vertailtavuusongelmaan. Esitetty ratkaisu ei korjaa riittäväällä tavalla ns. tähtimerkinnän saaneiden oppilaiden arvosanojen vertailtavuusongelmaa, jos menettely toteutetaan vain tilanteessa, jossa opiskelijalla on yksilöllistetty sekä äidinkielen että matematiikan oppimäärä.

OAJ pitää välttämättömänä, että esitystä muutetaan siten, että perusopetuksen yksilöllistetyn oppimäärän päättöarvioinnin arvosana, joka on merkitty erillisellä tähtimerkinnällä yksilöllistetyn oppimäärän lisätietona, rinnastuu yhteishakumenettelyssä käytetyssä järjestelmässä arvosanaan 5. Menettely vahvistaisi yhteishaku-menettelyn yhdenvertaisuutta” (OAJ:n lausunto 25.8.2021)

Edellä kuvattu ja tiedostettu puute säädöksissä korjaantuu nyt esitetyllä asetusmuutoksella ja perusopetuksen oppimisen tuen osalta toteutettujen uudistusten seurauksena.

Rajatun oppimäärän (ent. yksilöllistetyn) mukaisesti opiskelleiden perusopetuksen oppilaiden harkinnanvaraista hakua koskeva, voimassa oleva säädös on aiheuttanut varsinkin joillekin lukiokoulutuksen järjestäjille huomattavan määrän hallinnollista työtä opiskelijan tosiasiallisten opiskeluedellytysten selvittämisen muodossa. Näissä tilanteissa on usein käynyt ilmi tosiasialliset odotettavissa olevat haasteet opinnoista suoriutumiselle. Tilanteet ovat aiheuttaneet tarpeettomia pettymyksiä hakijoille sekä haaskattua aikaa jatko-opintopaikan selvittämisessä, valinnassa ja tosiasiallisten opintojen aloittamisessa. Esitetty säädösmuutos on edellinen huomioiden erittäin perusteltu.

Tiedonsiirtoon on kiinnitettävä korostuneesti huomiota

OAJ huomauttaa kuitenkin, että muutos edellyttää tosiasiallisesti toimivaa tiedonsiirtoa perusopetuksen järjestäjältä toisen asteen koulutuksen järjestäjälle. Vaikka raja-tun oppimäärän opiskelleiden oppilaiden arvosanat näyttäytyvät perusopetuksen oppimisen tuen ja päättöarvioinnin arvosanan merkitsemistä koskevien uudistusten seurauksena arvosanana 5, on oppimäärän rajaamista koskevan tiedon siirtyminen toisen asteen koulutuksen järjestäjälle oleellista.

Opiskelija voi tulla valituksi tai otetuksi opiskelijaksi lukiokoulutukseen myös tilanteessa, jossa tämän arvosanojen joukossa voi olla useampi arvosana 5 perustuen perusopetuksessa rajattuun oppimäärään. Tällöin osaaminen oppiaineessa ei välttämättä vastaa edes perusopetuksen päättöarvioinnin arvosanan 5 tavoitteita. Toisin sanoen arvosana 5 ei välttämättä kerro kaikkea opiskelijan tosiasiallisesta osaamisesta. Tämän kaltaisessa tilanteessa on oleellista, että tieto perusopetuksessa toteutetuista tukitoimista ja päätös oppilaskohtaisista tukitoimista siirtyy kaikilta osin toisen asteen koulutuksen järjestäjän oppimisen tuen suunnittelusta vastaavan tietoon.

Asetusmuutos kuitenkin oletettavasti vähentää nykyiseen tilanteeseen verrattuna lukiokoulutukseen valittavien opiskelijoiden määrää, joilla on tehty päätös oppiaineen rajaamisesta perusopetuksessa ja joilla on päättöarvioinnissa rajatun oppimäärän mukainen arvosana 5 päättötodistuksessaan asetuksen 3 § mukaisesti huomioita-vissa oppiaineissa. Opiskelijoiksi valittujen osalta tieto oppilaskohtaisista tukitoimista perusopetuksessa on oleellinen suunniteltaessa 1.8.2025 voimaan astunutta oppimisen tukea lukiokoulutuksessa ja arvioitaessa tarvetta lukiolain 28 b § mukaiseen päätökseen erityisopetuksesta.

Perusopetuksen päättöarviointia koskevat muutokset ja yhteishaussa lukiokoulutukseen valittavien opiskelijoiden ottamista koskevat asetusmuutokset yhdessä asettavat yhä suuremman merkityksen perusopetuksen oppimisen tuen oikeelliselle järjestämiselle ja riittävyydelle. Oppimäärän rajaaminen tulee arvioitavaksi vasta tilanteessa, jossa oppilaalle on annettu vahvinta tukea pitkäkestoisesti ja tästäkään huolimatta oppilas ei tulisi saavuttamaan arvosanan 5 tasoa. Päätöksellä on huomattava vaikutus oppilaan jatko-opintoihin hakeutumiseen toisen asteen yhteishaussa. Muutokset yhdessä ohjaavat oikeellisesti toteuttamaan päätöksiä oppimäärän rajaamisesta vain vahvojen tukitoimien jälkeen ja harkitusti.

Oppilaanohjauksen merkitys perusopetuksessa korostuu

Esitetyn asetuksen säädösmuutoksen myötä korostuu perusopetuksen oppilaan-ohjauksen merkitys toisen asteen koulutukseen ohjattaessa. Jos oppilaalla on huomattava oppimisen tuen tarve yhdessä tai useammassa oppiaineessa ja varsinkin, jos tällä on oppilaskohtaisten tukitoimien lisäksi rajattu oppimäärän tavoitteita, on toisen asteen opintoihin hakeutumista ohjattava erityisen tehostetusti.

Hakijalla ei välttämättä ole edellytyksiä lukiokoulutuksen suorittamiseen hyväksytysti ja myös ammatilliseen koulutukseen hakeutuessa opinnoissa voi ilmetä haasteista. Tällöin opintojen ohjauksen näkökulmasta on korostuneen merkityksellistä arvioida perusopetuksen päättövaiheen yhteydessä yhdessä huoltajan ja opiskelijan kanssa jatko-opinto- ja oppilaitosvalintaa sekä sen mahdollistamaa oppimisen tukea suhteessa edellytyksiin suoriutua opinnoista. Nykyisen harkinnan varaisen haun kautta on tehokkaasti arvioitu tarve ammatillisessa erityisoppilaitoksessa opiskelulle.

2 Myös asetuksen 3 § edellyttää tarkastelua

OAJ uudistaa aiemmin lausumansa koskien lukiokoulutuksen opiskelijaksi ottamisesta säädettyä ja ylioppilastutkinnon uudistuksia vuodesta 2029 alkaen. Ylioppilas-tutkintoa uudistetaan vuodesta 2029 alkaen siten, että tutkintoon voi sisällyttää yhden taito- ja taideaineen kokeen (kuvataide, musiikki, liikunta). Uudistuksen myötä kaikki lukiokoulutuksessa yhteisesti opiskeltavat oppiaineet on yhdenvertaisesti mahdollista sisällyttää ylioppilastutkintoon.

Opiskelijaksi ottamista ja opiskelijavalinnassa päättöarvioinnin keskiarvossa huomioitavien oppiaineiden osalta asetuksen 3 § määrittelee kuitenkin vain ns. lukuaineet ensisijaisiksi keskiarvoon huomioitaviksi oppiaineiksi.

OAJ edellyttää, että Opetus- ja kulttuuriministeriö selvittää muutostarvetta asetuksen 3 § säädökseen opiskelijaksi ottamisen perusteista lukiokoulutuksessa. Perusteena tarkastelutarpeelle lukion ylioppilastutkinnon kehittäminen sisältämään taito- ja taide-aineen koe (KU, MU ja LI). Mahdollisia asetusmuutoksia tarkastellessa tulisi arvioida myös valinnaisten A2- ja B2-kielten merkitsemiskäytänteitä todistuksissa sekä näiden suhdetta opiskelijavalintaan.

Laakso Tuomo
Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry